

SA EESTI ANTIDOPING 2019 AASTA KOKKUVÕTE

SA Eesti Antidoping (EAD) tegutseb oma asutamisel 2007 kehtestatud põhikirja ja aastateks 2015-2019 kinnitatud arengukava alusel. EAD missiooniks on koostöös riigi, ühiskondlike ja rahvusvaheliste organisatsioonidega seista puhta spordi eest Eestis, kasutades ning arendades selleks vajalikke erialaseid teadmisi ja oskusi. Asutusel on kolm tegevussuunda: dopingukontrollide planeerimine ja läbi viimine, antidopingualane koolitus- ja teavitustöö ning nii siseriiklik kui rahvusvaheline dopinguvastane koostöö ja ennetustöö.

Perioodil 2019-2020 algus toimub EAD ühinemine Eesti Olümpiakomitee asutatud uue, Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutusega (EADSE). EADSE kompetentsi lisandub lisaks dopinguvastasele tegevusele ka kokkuleppemängude, väärkohtlemise ja pealtvaatajate turvalisuse temaatika.

Alates 2019. aasta septembrikuust asub EAD büroo senise Maakri 28A asemel uues, avaramas kontoris aadressil Sõjakooli 10, ruum 308, Tallinn 11316.

1. TESTIMISE MAHT SUURENES 10%

Dopingukontrolli viiakse Eestis läbi maailma dopinguvastasele koodeksi (Maailma Antidopingu Agentuuri WADA koodeks) ja WADA rahvusvahelise testimisstandardi ISTI nõuete alusel, millega tagatakse, et dopingukontrolli protseduur on üle maailma ühesugune.

2019. aastal viisid EAD akrediteeritud testijad Eestis läbi pea 600 dopingutesti. Eesti sportlastelt võeti nii võistlustel kui ka võistlusväliselt 429 proovi. Erinevate võistluste raames testiti lisaks rahvusvahelisi sportlasi 152 korral, ühtekokku teostati 581 (2018 – 531) testimist. Dopingukontrolli viidi läbi 25 erineval spordialal. Enim testiti Eesti kergejõustiklasi, ujujaid, laske- ja suusaspordilasi. Probleemkohaks testimise planeerimisel on sportlaste poolse WADA nõuetele vastava asukohateabe registreerimine ja õigeaegne uuendamine, mis on kaasa toonud mitmeid ebaõnnestunud testimisi. Kolm ebaõnnestunud testimist 12 kuu jooksul loetakse dopingureegli rikkumiseks, mis toob kaasa kuni 2-aastase võistluskeelu.

Dopingureeglite rikkumiste ja keelatud ainete tarvitamise avastamine on olnud viimastel aastatel samal tasemel - suurusjärgus ca 1 rikkumine 100 proovi kohta. Aastal 2019 seoses nn Seefeldi skandaaliga, tõusis dopingureeglite rikkumiste arv kahekordseks, moodustades 2% testimiste arvust. Seefeldi juhtumi, sh Eesti sportlaste ja tugipersonali uurimise teostamisel tehti tihedat koostööd Rahvusvahelise Suusaliiduga FIS.

Eesti Dopinguvastasele Distiplinaarkolleegiumile esitati materjalid 6 sportlase poolt 7 dopingureegli rikkumise kohta, millest kaks juhtumit on menetletud ka karistusotsuseni. Info karistust kandvate sportlaste kohta leiab aadressil <https://antidoping.ee/testimine/karistust-kandvad-sportlased/>

2. KÄIVITUS KAASAEGNE RAVIMIOTSINGU SÜSTEEM

2019. aastal uuendati EAD senine ravimiotsingu süsteem oluliselt tõhusamaks, mis võimaldab tuvastada ravimite sisalduvaid võimalikke WADA poolt keelatud toimeaineid ning annab infot ravimite ja nende toimeainete lubatavuse kohta spordis. Andmebaas töötati välja koostöös Spordikoolituse ja -Teabe SA-ga

ning Ravimiametiga ja on mõeldud kasutamiseks kõigile, nii sportlastele kui nende tugipersonalile (WADA koodeksi järgi: juhendaja, treener, mänedžer, agent, võistkonna abiline, ametnik, meedik või parameedik, lapsevanem või muu isik). Ravimiotsing põhineb ühelt poolt Ravimiameti ravimiregistri automaatselt uuenevatel andmetel ning teiselt poolt antud aastaks WADA poolt kehtestatud keelatud ainete ja keelatud võtete nimekirjal.

Eesti Antidoping asutas toonaseid võimalusi kasutades samal eesmärgil ravimite andmebaasi juba 2015. aastal. Uus ravimiotsing on aga oluliselt professionaalsem ja põhjalikum, põhinedes Ravimiameti X-tee andmeedastusel ja proviisori tasemel kontrollitaval teabel. Uus ravimiotsing muudab sportlaste ja arstide elu kindlasti lihtsamaks ning aitab loodetavasti ennetada teadmatusest põhjustatud ebameeldivaid dopingujuhtumeid. Ravimiotsing avaneb aadressil <https://antidoping.ee/ravimid/>.

EAD menetles sportlaste taotlusi raviotstarbelise eriloa TUE saamiseks ning TUE komisjon rahuldab neid juhtumitel, kus ravimine keelatud ainet sisaldava ravimiga oli põhjendatud ning alternatiivsed ravivõimalused puudusid.

TUE taotlemisega saab tutvuda aadressil <https://antidoping.ee/sportlasele/tue/>.

3. MITMEKESINE KOOLITUSTÖÖ JA E-ÕPPEPLATVORMI LOOMINE

SA Eesti Antidoping pakub erinevaid koolitusi nii sportlastele (sh noorsportlased ja tippportlased) kui nende tugipersonalile (treenerid, füsioterapeudid, arstid, lapsevanemad), harrastussportlastele, spordiorganisatsioonidele ja spordiametnikele, kooliõpilastele, meediale, jt. Koolitustegevused on suunatud osalejate teadlikkuse tõstmisele, suhtumise kujundamisele ja maksimaalsele ennetustööle. Teavet jagatakse mitmesugustel antidopingualastel ja sellega seonduvatel teemadel, alates ausast mängust, dopingureeglite rikkumistest, keelatud ainete nimekirjast ja lõpetades dopingut tarvitamise tagajärgedega.

2019. aastal viis SA Eesti Antidoping läbi 30 välistele sihtrühmadele suunatud antidopingu alast koolitust, millest võttis kokku osa 1038 osalejat, sh 392 sportlast ja 206 treenerit enam kui viieteistkümnelt spordialalt, 141 spordijuhti või -korraldajat, 256 õpilast ja üliõpilast, 16 õpetajat ja 27 muud isikut. Koolitusi korraldati Eesti Olümpiakomitee spordidelegatsioonidele (Noorte Taliolümpiapäevad, Euroopa Mängud, Euroopa Noorte Festival) ja neljateistkümnelle spordialaliidule.

Sihtrühmade (spordiorganisatsioonid, koolid jt) vajadusi ja huvi arvestades töötati välja 2- ja 4-tunnised (ak. tund) antidopingualaste koolituste õppekavad, mis kinnitati Spordikoolituse ja -Teabe SA poolt.

2020. aasta algul on EAD-l valmimas ja avatakse rahvusvahelise koolituskeskkonna Triagonal eestikeelsed e-õppe kursused internetikeskkonnas eraldi nii sportlastele, treeneritele (jt taustajõududele ning lapsevanematele) kui arstidele. E-kursusi saavad internetiühenduse olemasolul läbida kõik soovijad ning selle läbimise kohta väljastatakse tunnistus.

Koostöös Norra kolleegidega viidi Eestis läbi testijate verepassi koolitus, koostöös Soome kolleegidega korraldati Tallinnas testijate akrediteeringute uuendamise eesmärgil kahepäevane Eesti-Läti ühiskoolitus. 2019.aasta lõpul sooritasid kokku 12 testijat teoreetilise ja praktilise eksami ning akrediteeriti kaheks järgmiseks aastateks 2020-2021.

EAD töötajad osalesid väliskoolitustel ja tööseminaridel Soomes, Norras, Šveitsis, Rumeenias, Saksamaal, Prantsusmaal ja Poolas.

Koostöös Justiitsministeeriumi, Sotsiaalministeeriumi, Kultuuriministeeriumi, Eesti Olümpiakomitee ning Spordikoolituse ja -Teabe SA-ga korraldas EAD/EADSE 26. novembril 2019 rahvusvahelise koolitusseminari “Terve spordi eest: Treeneri ja spordiorganisatsiooni roll ning vastutus väärkohtlemise ennetamisel ja sekkumisel”. Üle 150 osalejaga seminari avas kultuuriminister Tõnis Lukas.

Laste väärkohtlemine on tõsine probleem. 2015. aastal läbi viidud uuringu järgi oli ligi 40% Eesti noortest on viimase aasta jooksul kogenud vaimset ja 20% füüsilist vägivalda. 30% Eesti noortest on kogenud seksuaalset ahistamist ning iga kümnes noor on kogenud seksuaalvägivalda. Enamik väärkohtlejatest on laste tuttavad. Euroopa kogemusel esineb suure tõenäosusega väärkohtlemine ka Eesti spordis. Vaadates väärkohtlemise statistikat ja juhtumeid nii maailmast kui ka kodumaalt ning tundes väärkohtlemise toimimismehhanisme, on põhjust karta, et meie ümber on lapsi ja noori, kes kannatavad väärkohtlemise all – toimub see siis spordis või väljaspool sporti. Lapsed ja noored ei oska sageli väärkohtlemise ohumärke ära tunda, veel vähem aga end kaitsta väärkohtlemise ohvriks langemise ja selle tagajärgede eest.

Nähtavale toodi seega oluline teema, mis jõuab vähe laiema ühiskonnani. Treenerid, spordiorganisatsiooni esindajad ja sportlased isegi ei oma juurdepääsu infole, mis puudutab spordis terveks jäämist ja seda nii füüsiliselt kui vaimselt. Vaimse tervise arvelt ja oskamatuses kasutada psühholoogilisi oskusi kuni selge väärkohtlemise tulemusena on vigastused, ebaedu ja spordist väljalangemine kergemad tulema. Siin on suur roll noorsportlase lapsevanemal, meedial ja loomulikult treeneril, kes igapäevaselt sportlast mõjutab ja õpetab selles, mis on normaalne ja mis mitte. Sport on emotsioone täis meelelahutuslik valdkond, kus sportlased tihtipeale jäävad kannatajapooleks. Füüsilise treeningu kõrval on ääretult oluline tagada vaimse tervise ja võimekuse treeningud. Treener, lapsevanem või spordifänn peaks end harima ja olema valmis rääkima ka rasketest teemadest ning kaasama nõustajaid, psühholooge, kes aitavad muuta spordikeskkonna arengule keskenduvaks, inimest väärtustavaks, võrdseks ja terveks. Nii tagame parimad võimalused olla pikaajaliselt edukas spordis ja elus.

4. EAD ÜMBERKUJUNDAMINE EESTI ANTIDOPINGU JA SPORDIEETIKA SIHTASUTUSEKS – EADSE

Kultuuriministeerium tõi juba mõni aeg tagasi esile vajaduse reformida Sihtasutust Eesti Antidoping (EAD) viisil, et asutus ei tegeleks tulevikus mitte ainult dopinguküsimustega, vaid kõikide spordipahedega, sealhulgas kokkuleppemängud, väärkohtlemine spordis, pealtvaatajate turvalisus jm teemad. Peeti vajalikuks, et kõik need spordieetika küsimused koonduksid ühe sihtasutuse pädevusse.

EAD asutaja Eesti Olümpiakomitee asutas mainitud eesmärgil uue sihtasutuse, **Eesti Antidoping ja Spordieetika SA (EADSE)**, mis registreeriti 2019. aasta septembrikuus. Eesmärgi realiseerimiseks on SA Eesti Antidoping ühinemas uue sihtasutusega, mille nimi jääb ka edaspidi ühinenud sihtasutuste nimeks. Ühinemine kiideti eelnevalt heaks mõlema sihtasutuse nõukogu poolt ja ühinemisleping allkirjastati notariaalselt 20.12.2019. Järgmisena annavad nõukogud heakskiidu ühinemislepingu tekstile ja peale ühinemisdokumentide registrisse kandmist jääb edasi tegutsema üks sihtasutus EADSE.

EADSE nõukogu koosseisu kuuluvad senise EAD nõukogu liikmed Indrek Oro, Tarvi Pürn, Kristjan Port ja Indrek Kangur ning uute liikmetena Liisa Pakosta, Krista Kruuv-Käo ning Raivo Küüt. Juhatuse liikmena jätkab Henn Vallimäe, lisaks tegutsevad testijuht, koolitus- ja kommunikatsioonijuht, rakendamisel on

kahe spetsialisti (uurija ja õigusnõunik/büroojuht) ametikoht. Töövõtu korras tegutsevad testijad ja proviisor, samuti distsiplinaarkolleegiumi sekretär.

EADSE tööpõld on lai – järgida tuleb UNESCO dopinguvastast maailmakonventsiooni ja teha koostööd Maailma Dopinguvastase Agentuuri WADAgaga. Lisaks peab lähtuma Euroopa dopinguvastasest konventsioonist ning spordiürituste pealtvaatajate vägivalda käsitlevatest ja spordivõistlustega manipuleerimise vastastest Euroopa Nõukogu konventsiooni sätetest. Sihtasutuse pädevusse kuuluvad ka spordis ahistamise, ärakasutamise ja lastekaitsega seonduvad teemad, mis on aktuaalsena käesoleval aastal tõstatatud Soome eesistumisel nii Euroopa Nõukogus kui Euroopa Liidus.

EADSE tegevust toetavad Kultuuriministeerium ja EOK. Hasartmängumaksu seaduse alusel eraldatakse Kultuuriministeeriumi kaudu 1,6 protsenti laekumistest spordivõistlustega manipuleerimise vastase võitlusega seotud tegevuste toetamiseks. Sarnaseid näiteid tervikuna spordipahede vastu võitlevatest asutustest pole maailmas üleliia palju. Ära mainimist väärivad kindlasti Soome (*FINCIS – Finnish Center For Integrity In Sports*) ja Kanada (*Canadian Centre For Ethics In Sport*).

Eesti Antidopingu ja Spordieetika Sihtasutus EADSE on avatud igakülgselt koostööks spordiorganisatsioonide, omavalitsuste ja riigiasutustega.